

ДОМІНАНТИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Хумарова Н.І.

В статті обґрунтовано авторський підхід до визначення методів імплементації інноваційних рішень у площину екологізації інноваційного розвитку. Визначено основні тенденції впровадження екологічних інвестицій; вивчено причини, що гальмують позитивні зрушення у інноваційній сфері; розвинено погляд на екологічні інновації, запропоновано окремі методи їх впровадження.

В умовах глобалізації світової економіки і усвідомлення неадекватності існуючої моделі економічного розвитку сучасним реаліям та вимогам переходу до моделі сталого розвитку необхідним постає питання визначення системних рішень, здатних гармонійно поєднати соціально-економічне зростання та екологічну безпеку суспільства не тільки сьогодні, але й на далеку перспективу. Суттєву роль в цьому, на думку фахівців, відіграє узгоджене застосування техніко-технологічних та організаційно-економічних інновацій у ресурсно-екологічній сфері. Впровадження новітніх науково-технічних рішень, управлінських підходів та розвиток наукоємних виробництв мають вирішувати не тільки питання підвищення конкурентоспроможності економіки, але й стати джерелом еволюційного поєднання її інтересів з екологією та соціумом.

«У кінці другого тисячоліття людина досягла такої висоти свого інтелектуального розвитку, де придбала, точніше, знайшла в собі першорядно важливу здатність, яку називають інновацією, але мають на увазі здатність саморозвитку шляхом інтелектуального вдосконалення і створення технічних нововведень» [1]. Проте, вітчизняні підприємства залишаються досить інертними до формування інноваційних техніко-технологічних принципів організації виробництва, впровадження яких відповідає засадам сталого розвитку, тобто дає суттєві соціальні, ресурсозберігаючі та екологічні ефекти. Здатність віднайти шляхи та механізми екологічно збалансованого інноваційного розвитку економіки країни є, на сьогодні, визначальною, а розробка відповідної стратегії - створить синергетичний ефект забезпечення сталого розвитку та формування засад природозберігаючої економіки.

Аналіз досліджень та публікацій

Теоретичні засади екоінноваційного розвитку, впливу інновацій на траєкторію забезпечення екологічної безпеки висвітлені в багатьох наукових працях закордонних, і вітчизняних науковців Б.Данилишина, О.Векліч, Л.Мельника, Ю.Туниці, І.Бистрякова, О.Прокопенко, С.Ілляшенка, С.Харічкова, Н.Андрєєвої, Т.Галушкіної, Е.Садченко, Р.Зайця, Ю.Николаєва, Н.Пахомової, Ю.Яковця та інш. Дослідження доводять, що суспільне багатство визначається переважно сумою накопичених знань та здатністю їх застосування у раціональному природокористуванні та забезпеченні екологічної безпеки. Так,

Б.Данилишин наголошує на тому, що активізація еколого-інноваційного розвитку національного господарства - це шлях до досягнення екологічної збалансованості суспільного поступу. «Розуміння того, що науково-технічний прогрес має забезпечувати збереження життєпридатного довкілля за інтенсивного природокористування в інтересах нинішніх та майбутніх поколінь активізує і власні, і поєднані зусилля держав-членів ОЕСР на розробці та впровадженні інноваційно базової екологічної політики через розповсюдження еко-інновацій та високих еко-технологій, сприяючи отриманню не лише так званих подвійних дивідендів (доходу для промислового виробництва одночасно з екологічними вигодами на кшталт поліпшення навколишнього природного середовища), а й підвищенню ефективності ресурсоспоживання. Завдяки цьому фактично відбувається процес інтеграції цілей екологічних політик у національні інноваційні системи, гарні зразки якого демонструють спеціально прийняті відповідні програми у країнах ЄС і Японії» [2, с.131].

Ю.Ніколаєв пропонує формувати концептуальні засади сталого екоінноваційного розвитку на базі інтеграції ресурсного, біосферно-ноосферного та культурного підходів та переходу до біосферо сумісного типу науково-технологічного розвитку національної економіки [3, с.78-81].

В той же час, визнаючи вагому роль інновацій у забезпеченні сталого розвитку та впровадженні екологічної політики у імператив інноваційного розвитку, у науковій літературі недостатньо представлено конкретних механізмів реалізації зазначених постулатів, про що жорстко висловлюється В. Новіцький у статті «Імперативи інноваційного розвитку» [4, с.45].

Мета статті – обґрунтування авторського підходу до визначення методів імплементації інноваційних рішень у площину екологізації інноваційного розвитку. У дослідженні виконано такі завдання: визначено основні тенденції впровадження екологічних інвестицій; вивчено причини, що гальмують позитивні зрушення у інноваційній сфері розвинено погляд на екологічні інновації, запропоновано окремі методи їх впровадження.

Дослідження основного матеріалу

Сучасні трансформаційні процеси, що відбуваються в економіці України, збільшують її відставання від світових лідерів технологічного розвитку та усугубляють деструктивну ситуацію у її ресурсно-екологічній сфері. Забезпечення ресурсно-екологічної безпеки безпосередньо пов'язане зі структурою попиту, пріоритетами та способами суспільного виробництва, в основі яких в нашій країні, на жаль, переважає екстенсивний, а тому антисталий розвиток. Привалювання в структурі вітчизняної економіки ресурсоємних та енергоємних виробництв, які обтяжені високим ступенем зношеності основних фондів та обмеженістю в інвестиціях, ще більше загострює проблеми не тільки ресурсно-екологічної сфери, але й гальмує її технологічний розвиток та конкурентоспроможність.

Практикою господарювання розвинених країн світу підтверджується розуміння того, що «мінімальний негативний вплив на навколишнє середовище як з погляду абсолютних обсягів забруднюючих речовин, що

надходять у природу, так і з погляду такого критерію як обсяг викидів забруднюючих речовин на 1 гривню готової продукції, як правило, мають найбільш високотехнологічні галузі» [2, с.138]. Ними ж визначається і рівень конкурентоспроможності економіки. Чітко просліджується взаємозв'язок «інновація – конкурентоспроможність – ресурсно-екологічна безпека».

За визначенням Ю.В.Яковця «екологічні інновації забезпечують раціональне, більш економне використання залучених до виробництва природних ресурсів, більш ефективні методи їх відтворення (пошуку та розвідці родовищ корисних копалин, зростання лісів, меліорації та рекультиватії земель та т.ін.) та зменшення шкідливих викидів в навколишнє середовище» [5, с. 153-154]. Доводиться також, що екологічні інновації тісно пов'язані з технологічними і часом розглядаються як їх різновид.

Саме технологічні еко-інновації, з позиції екобезпеки та цінності, Р.Заєць розділяє на два класи: екофобні, які вдосконалюють традиційні або створюють нові технології, що інтенсивно вилучують невідновні георесурси, виробляють більші обсяги відходів та забруднення, а також надмірно експлуатують екосистеми та екофільні, за допомогою яких створюються та вдосконалюються технології, що використовують відновні ресурси, знижують споживання невідновних ресурсів, обсяги та шкідливість відходів; помірно експлуатують біопотенціал, а також технології ренатуралізації раніше ушкоджених екосистем [6, с.28].

О.В. Прокопенко визначає екологічні інновації значно ширше, як зміни у соціально-економічному господарюванні, які, поряд з позитивним соціально-економічним ефектом, покращують стан навколишнього середовища або значно зменшують негативний вплив на нього [7, с.14].

Досвід господарювання доводить, що без інноваційних зрушень неможливо підвищити рівень конкурентоспроможності, так само як і вирішити проблеми ресурсно-екологічної сфери. Тому, впровадження екологічних інновацій забезпечуватиме підвищення ефективності виробництва, удосконалення його екологічного рівня, покращення умов життєдіяльності людини і стане підґрунтям для екологізації інноваційного розвитку.

На наш погляд, в умовах становлення принципів сталого розвитку, під екологічними інноваціями треба розуміти дії та здобутки науково-технічного прогресу та соціогуманітарних підходів, які спрямовані на збереження природного капіталу для нинішніх та майбутніх поколінь, перш за все, через екологізацію інноваційного розвитку.

В реаліях сьогодення національної економіки відбувається так, що наукові розробки, практично, незатребувані. «Виникла парадоксальна ситуація: з одного боку, наука володіє значним потенціалом (за інтегральним показником здатності до інновацій Україна займає 28-місце серед 115 країн), з іншого, цей потенціал не реалізується... Наукові дослідження не впливають на зростання ВВП, наукоємна складова якого не перевищує 1,3%. З кожної тисячі винаходів, що реєструються в Україні, тільки шість знаходять підприємство, яке доводить їх до стадії впровадження» [8, с. 49].

Таблиця 1

ДИНАМІКА ЗМІНИ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

№	Показник	Ріки											
		1994	1995	1996	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1	Кількість підприємств, які впроваджували інновації (од.)	2181	2002	1729	1491	1503	1506	1120	958	810	999	1186	1160
2	Питома вага підприємств, які впроваджували інновації, в загальній кількості промислових підприємств (%)	26,0	22,9	19,3	14,8	14,3	14,6	11,5	10,0	8,2	10,0	14,2	13,0
3	Кількість освоєних нових видів техніки (найменувань)	1181	1000	717	631	610	520	710	769	657	786	881	758
4	Кількість впроваджених нових технологічних процесів (од.)	3559	2936	2138	1403	1421	1142	1482	1727	1808	1145	1419	1647
	з них малоцілорічних, ресурсозберігаючих %	27,8	35,6	32,2	30,7	33,0	37,7	40,9	37,4	38,2	37,0	44,7	41,3

*Розраховано за даними Статистичних щорічників Держкомстату України за відповідні роки

Згідно «Звіту про глобальну конкурентоспроможність 2009-2010», яким Всесвітній економічний форум щорічно оприлюднює рейтингові оцінки національних економік, Україна продовжує втрачати позиції у світовому рейтингу і займає серед 133 країн світу 82 місце, тоді як у 2005р. мала 68 [9]. Аналогічна ситуація складається і у Міжнародному екологічному рейтингу країн світу, за яким наша країна за результатами 2009 року займає 75 позицію (з індексом – Environmental performance index - 3,95), і де також втратила до попереднього року 10 позицій. Таке погіршення, як коментують аналітики, відбувається, головним чином, через зменшення біорізноманіття та відсутність будь якої політики щодо покращення екологічної ситуації в країні [10].

Дослідження провідних економістів вказують на те, що падіння основних економічних показників обумовлене не тільки відсутністю політичної стабільності, яка викликає ситуативність та дисбаланс економічного розвитку, але й значною мірою відсутністю системних інноваційних факторів, зокрема, низькою питомою вагою підприємств що впроваджують інновації [11, с. 26-27]. Як видно з таблиці 1, у 2008 році цей показник був на рівні 13%, що майже у двічі нижче порогового значення (25%) та набагато нижче аналогічного показника розвинених країн (70%). Статистичні показники щодо кількості освоєних нових видів техніки залишаються на досить низькому рівні і коливаються в різні роки у межах 45-88%% від рівня 1994-1995рр., а кількість впроваджених нових технологічних процесів, порівняно до того ж періоду, має ще нижчі показники – 32-65%%

Позитивна тенденція, що спостерігається в проаналізовані роки з впровадженням маловідходних та ресурсозберігаючих процесів, які певною мірою можна віднести до екологічних інновацій, не є оптимістичною через дуже низький відсоток їх в загальній кількості освоєних інновацій. Така ситуація свідчить, що інноваційні рішення не стали пріоритетом розвитку вітчизняної промисловості, а тенденція щодо зниження кількості підприємств, які впроваджують інновації, підтверджує відсутність механізмів їх стимулювання та низький рівень техніко-технологічного оновлення, що відповідно негативно впливає як на конкурентоспроможність, так і на екологічну безпеку.

Порівнюючи показники інвестиційних надходжень на природоохоронні заходи можна вважати їх динаміку досить успішною, адже, як видно з таблиці 2, починаючи з 2000 року, йде їх постійне збільшення. В той же час, на фоні їх загального збільшення надходження інвестиційних ресурсів у капітальні інвестиції зросли к 2008 року лише до 30,6% від загальної кількості інвестицій на охорону навколишнього середовища, а відсоток інвестицій, що йде безпосередньо на оновлення основних фондів (без витрат на капітальний ремонт засобів природоохоронного призначення), складає у 2007-2008рр. лише 26,5% та 24,0%, відповідно.

Таблиця 2

Капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища

	1996	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Витрати на охорону навколишнього природного середовища (ОНПС), млн. грн. в т.ч.	2698,5	3224,3	3675,8	3827,3	4308,9	5987,7	7089,2	7366,6	9691	12176
капітальні інвестиції, з них:	520,6	605,9	772,1	759,8	1146,9	1835,5	1775,6	2194,2	3080,7	3731,4
- капітальні інвестиції у % до загальної суми витрат на ОНПС	19,3	18,8	21,0	19,9	25,4	30,7	25,0	29,8	31,8	30,6
оновлення основного капіталу, млн. грн.	288,6	372,6	468,6	518,5	864,3	1483,2	1463,3	1839,5	2563,7	2922
- у % до загальної суми витрат на ОНПС	10,7	11,6	12,7	13,5	19,2	24,8	20,6	25,0	26,5	24,0
капітальний ремонт засобів природоохоронного призначення, млн. грн.	232	233,3	303,5	241,3	282,6	352,3	312,3	354,7	517	809,4
- у % до загальної суми витрат на ОНПС	8,6	7,2	8,3	6,3	6,3	5,9	4,4	4,8	5,3	6,6
поточні витрати, млн. грн.	2177,9	2618,4	2903,7	3080,1	3362	4152,2	5313,6	5172,4	6610,3	8444,6
- у % до загальної суми витрат на ОНПС	80,71	81,21	79,00	80,48	74,56	69,35	74,95	70,21	68,21	69,35
Індекс витрат на ОНПС, % до попереднього року	...	119,5	114	104,1	117,8	132,8	118,4	103,9	131,6	125,6
у % до загальної суми витрат на ОНПС	80,71	81,21	79,00	80,48	74,56	69,35	74,95	70,21	68,21	69,35
Частка витрат на ОНПС за рахунок коштів Держбюджету, %										
- у капітальних інвестиціях	7,5	7,9	17	11,8	29,1	12,9	8,5	10,3	9,7	19
- у поточних витратах	1,3	1,3	2	2	2	2,1	2,1	1,8	2,2	2,4

*Розраховано за даними Статистичних щорічників Держкомстату України за відповідні роки

Таблиця 3

Показники введення в дію потужностей для охорони довкілля України за 1990р., 1995р та 2000-2008 рр.

	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Станції для очищення стічних вод, тис. куб. м (сточної води)	343	131	74	225	33	56	171	37	225	86	414
у тому числі:											
- для очищення стічних вод на діючих підприємствах	159	20	22	6	10	39	8	7	150	24	4
- очищення комунальних стічних вод	177	111	52	219	22	17	163	30	75	62	410
Системи оборотного водопостачання, тис. куб. м за добу (оборотної води)	379	8693	20	2	27	4	0,1	24	6	0	2
Установки для уловлювання та знешкодження шкідливих речовин з відхідних газів, тис. куб. м газу за годину	3710	1090	916	3896	1205	158	2137	670	2740	1910	0
Підприємства і полігони по утилізації, знешкодженню і захороненню токсичних промислових, побутових та інших відходів, тис. т	0	7	56	9	45	0	2	375	51	325	0

*Розраховано за даними Статистичних щорічників Держкомстату України за відповідні роки

Аналізуючи обсяги грошових надходжень та порівнюючи їх з вартістю сучасного природоохоронного обладнання, стає зрозумілим, що значно покращити існуючу складну ситуацію щодо стану довкілля є дуже проблематичним. Це підтверджується статистичними показниками введення в дію нових потужностей для охорони довкілля, що представлені в таблиці 3. Так, порівняно з 1990 р. практично відсутнє введення в дію систем оборотного водопостачання; майже у двічі зменшилось впровадження установок для уловлення та знешкодження шкідливих речовин з відхідних газів; майже всі роки не досягала рівня 1990 р. кількість введених в дію станцій для очищення стічних вод і лише у 2008 р. їх потужність збільшилась на 21%. Дещо краща ситуація у сфері поводження з відходами.

При значній долі матеріалоемних та ресурсоемних виробництв проблеми оптимізації використання ресурсів залишаються вирішальними факторами розвитку вітчизняної економіки. Сучасні оцінки виробничого потенціалу та його перспектив, в умовах високої конкуренції, безпосередньо пов'язані із можливостями зниження сировинних, енергетичних та трудових ресурсів на одиницю виробленої продукції. Адже значна кількість інноваційних напрямів розвитку економіки будуватиметься на мінімізації ресурсної складової виробництв та заміщенні природних ресурсів синтезованими аналогами - досягненнями науково-технічного прогресу. Саме в цьому вітчизняна економіка, яка має одні з самих високих в Європі показники виснаження природних ресурсів, має знаходити перспективи та пріоритети розвитку.

Протягом останніх років поглиблення ресурсно-екологічних проблем значною мірою відбувається через галузеву структуру нашої економіки, сформовану на сировинній експлуатації природного капіталу. Незважаючи на це, основний потік інвестиційних ресурсів продовжує спрямовуватись в такі екологічно небезпечні галузі як металургія, нафтохімія, будівництво та добувна промисловість. Значна доля фінансових надходжень спостерігається також у природоємних та екологоємних: целюлозно-паперовому виробництві та харчовій промисловості, тобто інвестиції підтримують функціонування підприємств третього та четвертого технологічних укладів.

В той же час, тенденції інвестиційних потоків у світовій економіці доводять, що останнє десятиріччя йде активне формування ринку високих технологій з акцентом на екологічно чисті технології, екологічно чисті товари та послуги.

Зазначені пріоритети впроваджуються в проектах 7-ої рамкової програми Європейського Союзу (на 2006-2010рр.), TACIS та ін. На екологічні стартапи (молоді компанії, що будують бізнес на основі еко-інновацій або інноваційних еко-технологіях) спрямовуються кошти одного з успішних бізнес-парків США – Силіконової долини. Ринок екологічно чистих технологій стрімко зростає, а найбільш привабливими є такі сфери як: відновлювальні джерела енергії, інфраструктура

електромереж, біопаливо, вода, транспорт та екологічне будівництво [12, с. 130]

За оцінками тижневика Німецького інституту економічних досліджень, витрати на екологічні товари та послуги у світі зростають темпами, що зіставні зі сферою напівпровідників. Як видно з таблиці 4, їх зростання з 2004 року до 2020 року передбачається більш ніж у п'ять разів [12].

В обсязі зовнішньої торгівлі розвинених країн світу частка екологічного сектору складає від 1% до 4%, при цьому темпи приросту продажу природоохоронного обладнання та технологій досягає 10% за рік та більше [7, с. 36]. Важливо враховувати також, що більшість країн продовжує удосконалювати національне екологічне законодавство та норми регулювання, з метою поліпшення умов відкритості екологічної інформації та розвитку ринку екологічних товарів.

Таблиця 4

ВИТРАТИ НА ЕКОЛОГІЧНІ ТОВАРИ ТА ПОСЛУГИ ПО РЕГІОНАХ СВІТУ
в млрд. дол. США

Регіон	2004 р.	2020 р.	
		Низьковитратні проекти	Великовитратні проекти
Азія	144	363	513
Європа	266	373	618
Північна Америка	145	385	654
Решта світу	30	88	117
Всього	584	1209	1902

В Україні визначити обсяги функціонування ринку екологічних товарів, технологій та послуг дуже проблематично. Статистичної інформації щодо наявності існуючих та перспективних можливостей у цій сфері вкрай недостатньо. Окремі дослідження [14; 15] щодо ринку екологічно чистих харчових продуктів, еко-технологій з очищення питної води та інших не дозволяють приймати ефективних управлінських рішень та заходів для поліпшення рівня функціонування і розвитку екологічного ринку та впроваджувати методи і засоби, спрямовані на екологічно збалансований інноваційний розвиток.

Серед основних причин того, що інноваційний розвиток не стає пріоритетом для вітчизняних виробників, найчастіше називається обмеженість підприємств у інвестиційних ресурсах та концентрація всього наявного потенціалу на зміцненні конкурентних переваг. Проте, не менш вагомою перешкодою в проведенні структурних зрушень та переходу на ощадливе використання природних ресурсів бачиться відсутність сучасних методів організації та управління виробництвом, в тому числі, інтеграції екологічних принципів до існуючих технологій та методів управління. Така ситуація значною мірою відбувається також через

недосконалість державного регулювання щодо екологічно збалансованого інноваційного розвитку на принципах природозберігаючої економіки.

Треба відзначити що, незважаючи на труднощі із забезпеченням інтелектуальної діяльності, вітчизняна наука володіє вагомим науково-технічним потенціалом, зокрема, із розробки екологічно чистих технологій, обладнання, товарів та послуг, якими може бути гідно представлена на світовому ринку.

Поєднання зусиль щодо формування умов екоінноваційного розвитку має відбуватися як з боку держави, так і бізнесових структур для чого потрібно чітко визначити основні напрями можливих еко-інновацій.

Еко-інновації за напрямками застосування розділяють на два типи:

- спрямовані на залучення в суспільне виробництво нових природних сил та ресурсів, більш ефективно їх використання для задоволення потреб суспільства, іншими словами, такі, що оптимізують використання природного капіталу – екологічні інновації першого типу;

- спрямовані на забезпечення охорони навколишнього середовища від шкідливих наслідків виробництва і життєдіяльності, від негативних наслідків інших інновацій – військових, технологічних, соціально-політичних і т.ін., які поліпшують умови життя людей та існування екосистем, зберігають природний капітал – екологічні інновації другого типу.

Екологічні інновації першого типу, на наш погляд, можуть бути визначені як такі, що **формують природозберігаючий тип суспільного розвитку**. Адже основною їх ціллю виступає коеволюційне поєднання потреб суспільства та ефективного використання природно-ресурсного потенціалу із акцентом на превентивність щодо забруднення довкілля.

Інвестиції ж другого типу, **що виправляють наслідки техногенного типу розвитку**, хоча й є, на сьогоднішній день, вкрай необхідними, за своєю суттю продовжують підтримувати техногенний тип розвитку. Вони орієнтовані не на упередження негативного впливу на довкілля, а на ліквідацію наслідків антропогенної діяльності, що забезпечує підтримку відомого принципу «кінця труби».

Обидва вищезначені напрями, в свою чергу, містять інновації, які можна поділити за такою пріоритетністю:

- пов'язані зі структурними техніко-технологічними змінами, які складаються зі створення природозберігаючих засобів виробництва, в тому числі екологічно чистих виробництв, машин, обладнання, маловідходних технологій, альтернативних джерел матеріалів та енергії, біотехнології, генної інженерії, нанотехнологій, засобів вимірювання, контролю та моніторингу за станом довкілля;

- правового та соціо-гуманітарного характеру в т.ч., законодавчі акти та норми із регулювання і стандартизації рівнів забруднюючих речовин, що надходять у довкілля; економічні інструменти у виді платежів, штрафів, пільг, субвенцій тощо;

- морально-етичні, що формують екологічний світогляд, в т.ч. екологічну культуру, мораль, виховання, освіту і та ін.

На наш погляд, значення екологічних інновацій виходить за межі простої формалізації і вони мають розглядатись як інноваційна ідеологія, яка в умовах глобальної конкуренції має проникати в усі напрями інноваційної діяльності та формувати передумови екологізації інноваційного розвитку та засад природозберігаючої економіки (рис.1). З погляду існуючих у державі труднощів та обмеженості матеріальних ресурсів, на початковому етапі формування екологічного збалансованого інноваційного розвитку перевагу треба віддавати інтеграції екологічних принципів до існуючих методів управління та започаткуванню нових інноваційних форм та механізмів. Представляється необхідним розширення використання інновацій соціогуманітарного напрямку, зокрема, удосконаленню економіко-екологічного регулювання, фінансування та екологічного планування. Інноваційним рішенням підлягають також важелі екологічно-орієнтованої поведінки суб'єктів господарювання.

Рис.1 Інтерпретація процесу екологізації інноваційного розвитку

Вже сьогодні міжнародна торгівельна практика визначає екологічну сферу діяльності радше не як сектор, а як агломерацію постачальників багатьох типів товарів, послуг і технологій, що зазвичай інтегровані у

виробничій процес, а тому важко виділяються як окремі компоненти. Екологічна продукція не становить окремої групи товарів, її можна охарактеризувати як сукупність окремих складників торгівельних номенклатур-класифікацій [16, с.255]. В світі активно відбувається процес інтеграції екологічної складової у соціально-економічну сферу, що відповідає завданням сталого розвитку.

Вітчизняна екологічна політика в якості інноваційної складової, повинна змістити акцент з пріоритету механізмів, що забезпечують охорону навколишнього природного середовища, на комплексні механізми імплементації ресурсно-екологічної складової у площину господарювання та збереження й відтворення довкілля – екологізації господарювання та інноваційного розвитку.

Так саме, у виробничій діяльності, в боротьбі з забрудненням продовжують оновлюватись системи, що доповнюють головне виробництво: пиловловлювачі, водоочищувачі, шламонагромаджувачі, могильники для токсичних та радіоактивних відходів і т.ін. Тобто відбувається процес спрямування нововведень не на вдосконалення самої технології, що супроводжується значними екологічними аспектами, а в додаткові споруди та засоби, продовжується підтримка техногенного типу розвитку.

Суттєвого значення щодо корегування пріоритетів на користь екологізації інноваційного розвитку і збільшення інвестицій у екологічнобезпечну та природоохоронну діяльність набуває створення сучасної екологічної інфраструктури та підтримка екологоорієнтованого середнього та малого бізнесу.

До механізмів, здатних мінімізувати екологічне навантаження при незначних інвестиціях, таких, що активно впроваджуються в управлінську практику за кордоном, належать інноваційні стратегії: екологічно чистого виробництва, еко-ефективності, використання кращої з існуючих технологій, ресурсозбереження, індустріального симбіозу, а також міжнародні системи менеджменту та аудиту, добровільні погоджування та програми, екологічне маркування і т.ін. [17, с. 158].

В Україні необхідно формувати сприятливе середовище для реалізації зазначених інструментів, поширювати нові організаційні форми взаємодії бізнесу та держави щодо підтримки екологічних інновацій.

Для України важливо проаналізувати існуючий науковий та техніко-технологічний потенціал щодо створення конкурентоспроможної екоінноваційної продукції та можливостей його ефективного використання, а також формування передумов екологізації інноваційного розвитку, зокрема:

- створення загальної інформаційної системи еко-інновацій, в т.ч. покращення статистичної інформації щодо інноваційної діяльності у екологічній сфері;

- інновацій щодо екологізації системи господарювання та екологозбалансована реструктуризація економіки;

- розвитку екологічного бізнесу та реалізації спільних екологічних проектів;

- налагодження цілісної системи регулювання інноваційних процесів у екологічній сфері, зокрема збалансованої екологічної інфраструктури.

Висновки. Світові тенденції та стан розвитку вітчизняного ринку екологічної продукції дає змогу зробити узагальнюючий висновок про те, що пріоритетним завданням для України є створення організаційно-економічної системи, яка б заохочувала екологічні нововведення і забезпечувала формування попиту на екологічні інновації та зростання віддачі від інноваційних інвестицій у ресурсно-екологічну сферу. Необхідне створення системи корпоративного екоменеджменту в сфері науки, екологічних технологій, товарів та послуг, який сприяв би поширенню інвестиційних та інформаційних потоків, об'єднував фінансові та інтелектуальні ресурси.

Література

1. Санто Б. Сила инновационного саморазвития//Инновации.-2004.-№2. С.34
2. Б.М. Данилишин Наукові нариси з економіки природокористування: Монографія.- К.: РВПС України НАН України, 2008. -280 с.
3. Ю. О. Николаев Экоинновационное развитие и макроэкономическая стабильность (таоретико-методологический аспект): Монография. – Одесса: ИПРЕЕД НАН Украины, 2005. -340 с.
4. В.Новицкий Императивы инновационного развития // Економіка України. – 2007. - №2. – С. 45 - 52
5. Яковець Ю.В. Эпохальные инновации XXI века. / Международный институт П.Сорокина – Н. Кондратьева. – М.: Экономика, 2004. – 444 с.
6. Заец Р. О направленности научно-технической и инновационной политики на решение проблем экоустойчивого развития//Економіст.-2007.-№9. – С.26-31
7. Прокопенко О.В. Екологізація інноваційної діяльності: мотиваційний підхід: Монографія. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 392 с.
8. Окландер М., Яшкина О. Маркетинговые исследования перспектив научно-технологического развития Украины//Экономика Украины. – 2008. - №11, С.47-56
9. <http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Global%20Competitiveness%20Report/index.htm>
10. <http://ecology.freeukraine.com/environmental-performance-index>
11. Федулова Л. Перспективы инновационно-технологического развития промышленности Украины//Экономика Украины. – 2008. - №7, С.24-36
12. Дитрих В. Зеленый бизнес – миллиардная сделка! На смену доткомам приходят дотгрины./Вальтер Дитрих; [перевод с нем. В.Хартмана]; Институт экономики и прогнозирования НАН Украины. – К., 2009.– 296 с.
13. www.diw.de/sixcms/media
14. Купинец Л.Е., Харичков С.К. Проблемы производства экологически чистой продукции в АПК: национальный и международный аспекты. –

Одесса, 2007. – 676 с.

15. Зайчук Т.О. Вітчизняний ринок екологічно чистих продуктів харчування та шляхи його розвитку. // Економіка і прогнозування. – 2009. - №4. – с. 114 – 125.

16. Оцінка наслідків угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄС. / Міжнародний центр перспективних досліджень. – Київ, 2007 р. - 319 с.

17. Хумарова Н.И. Экологизация инновационных стратегий снижения отходоёмкости производства//Вісник економічної науки України. – 2008. - №2 (14), С.155-160.

Abstract

Khumarova N.I.

Innovative development ekologization in Ukraine

In the article the author approach was grounded to determination of methods of innovative decisions implementation in the sphere of innovative development ekologization. Certainly basic tendencies of ecological investments introduction; reasons which brake positive changes in an innovative sphere are studied; approach to the ecological innovations was developed, the separate methods of their introduction are offered.